

RUDAR

••• Glasilo slovenskih rudarjev •••

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krono, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Socialno zavarovanje in industriji.

Sovražniki socialnega zavarovanja drzno dvigajo glave. Že med volilno borbo so se čuli sovražni glasovi proti tej tako važni delavski zahtevi. Najglasnejši so seveda gospodje izkoriščevalci sami. Tako se je zglasila pred kratkem pri ministrskem predsedniku deputacija Zveze avstrijskih industrijcev, da mu izročijo spomenico, kjer izražajo svoje pomisleke proti posameznim delom socialnozavarovalnega načrta in proti nekaterim sklepom socialnopolitičnega odseka. Te pomisleke je označil v „Neue Freie Presse“ tudi predsednik zveze Vetter, tako da se tudi mi lahko z njimi pobavimo. Ti pomisleki niso prav nič novi; znani so že iz sklepov in izjav raznih industrijskih zvez, trgovskih zbornic, kongresov in predvsem industrijskega sveta. Torej smo si popolnoma na jasnem, kaj želijo gospodje. Razlikovati pa je seveda treba med željami, ki jih ti gospodje povedo, in med željami, ki jih prikrijejo.

Mi nikakor nočemo reči, da so vse samo prazni izgovori, kar ti gospodje povedo proti socialnemu zavarovanju. Zakaj tudi naši zastopniki v parlamentu so prišli s težkimi očitki proti socialnemu zavarovanju, pokazali so marsikatero težko nedostatke, toda storili so vse, da bi predloga ne bila pokopana; dasi je predloga nedostatna, vendar le pomeni korak naprej, zato so tudi naši poslanci storili vse, da rešijo socialno zavarovanje. Gospodje industrijci pa imajo s svojimi pomisleki edinole ta skriti namen, da bi predlogo popolnoma pokopali, ali da bi jo vsaj poslabšali tako zelo, da bi bila delavstvu v večjo škodo nego v korist. Podjetniki bi radi socialno zavarovanje zavlekli in popolnoma pretvarili. Jasna kakor beli dan je igra, ki jo uganjajo industrijci s socialnim zavarovanjem: ker se ne upajo javno nastopiti proti tej najpotrebnejši nalogi socialne politike, zato delajo proti njej skrivoma, zahrbtno. Na zunaj kriče: Živelo socialno zavarovanje (kakor si ga želimo mi, izkoriščevalci)! V duši pa si šepetajo: Dol s socialnim zavarovanjem!

Pri tem pa se zapletajo gospodje v očitna nasprotstva. Glede na upravo namreč. Ti gospodje si namreč prizadevajo, da bi dobilo socialno zavarovanje posebno upravo, ki bi jim dobro služila v izrabljanje delavstva in v ovire razrednega gibanja. Ta uprava bi povzročila mnogo stroškov industriji, toda gospodje izkoriščevalci se ne boje nikakih denarnih žrtev, samo da te pospešujejo izkoriščanje delavstva. Delavstvo pa si želi in zahteva tako upravo, ki ne bo orodje kapitalističnih spletk. In glejte, ta uprava bi bila mnogo cenejša od tiste, ki si jo žele industrijci! In vendar si potem drznejo ti izkoriščevalci še govoriti o preveliki obremenitvi industrije, ako se uvede socialno zavarovanje!

Na drugi strani pa hoče ta izkoriščevalna gospoda varčevati tam, kjer bi bilo to delavstvu v škodo. Zategadelj pravijo, da bi se varčevalo s podporami. Torej onemogel, za delo nezmožen delavec naj bi dobil manj podpore zategadelj, da bi gospodje industrijci s tem manjšimi stroški lahko uporabljali socialno zavarovanje za oviro razrednemu gibanju. Geslo industrijcev je: Preosnovno socialnega zavarovanja proti delavstvu!

Pred kratkim se je sešel novo voljeni parlament. Prestolni govor je podal program nove vlade, v tem programu je navedeno tudi socialno

zavarovanje, ki naj ga reši parlament. Toda socialno zavarovanje je daleč zadaj za raznimi državnimi „potrebščinami“. Socialno demokratični poslanci pa se bodo z vso silo zavzeli za to, da se ta važna ljudska potreba reši kar najhitreje in sicer reši jako, da bo od nje imelo delavstvo to kar mu gre. Delavstvo pa naj bo na straži, da ga morebitni važni dogodki ne najdejo nepripravljenega!

Osmi strokovni kongres v Nemčiji.

Koncem junija je zboroval v Draždanih, glavnem mestu Saške, osmi strokovni kongres organizacij v Nemčiji. Kongres je bil veličastna slika tihe moči združenega delavstva; kajti po 388 odposlancih je bilo zastopanih nič manj kakor 2.250.000 organiziranih delavcev. Proletariat v Nemčiji maršira dandanes na čelu vsemu delavskemu svetovnemu gibanju, kljub vsem protipostavnim nasilnostim in preganjanjem, kljub hujskanju in obrekovanju, ki skušajo z njim ovirati razredno delavsko gibanje razne narodnjakarske, krščanske in podobne „delavske“ organizacije, kljub vsemu naporu združenih nasprotnikov delavstva, gre proletariat v Nemčiji naprej svojo zmagonosno pot in vedno jasneje spoznava „delovanje“ žoltih organizacij.

V Nemčiji, tej deželi neprikritega boja, stoje oblasti gospodujočih razredov brezobzirno na strani kapitala. O tem nas jasno uveri sedanja razstava za higijeno v Draždanih. Vodstvo razstave je sprva povabilo k sodelovanju za razstavo tudi strokovne organizacije, katerih delo obstoji ravno v tem, da bi delavstvo živelo v higijenskem oziru primerno življenje. Strokovne organizacije so se radevolje odzvale. Ko pa so organizacije nameravale prispevati s podatki, ki bi obenem razkrili, kako sramotno izkorišča ponekod kapitalizem delavstvo in ga sili delati v najnezdruženih razmerah, tedaj so vodilni krogi strokovnim organizacijam onemogočili udeležbo pri razstavi. Strokovne organizacije so predlagale, da bi vso zadevo preiskalo in odločilo posebno razsodišče, toda vse zastonj! Kapitalizem je v današnji meščanski družbi nedotakljiv in v posebnem varstvu. Pač pa se bodo ponašali na tej razstavi fabrikanti češ, kako sijajne so pri njih higijenične naprave v blagor delavstva! Seveda bodo ti izkoriščevalci vse storili, da prikrijejo pravo sliko higijeničnih razmer v svojih podjetjih. In zelo poučno in zanimivo je bilo, ko je na kongresu neki zdravnik organizacije tvorniških delavcev dokazal, kako skušajo podjetniki svinčenobarvnih tovarov nevarnosti in škodljivosti svojih obratov pokazali v ravno nasprotni luči.

Z oblastmi se je moral pečati kongres skoro pri vsaki točki svojega bogatega dnevnega reda. Pečal pa se je resno in z dokazi!

Generalna komisija je predlagala kongresu svoje poročilo v poročilu, ki obsega 180 strani. Poročilo se nanaša na dobo treh let. V to dobo spada tudi velikanski izpor stavbinskih delavcev v letu 1910. Ustmeno je poročal sodrug Legien o šesttedenski strokovni šoli. O majskega slavju se ni prav nič razpravljalo; kongres je v tem izjavil, da je tistega mnenja, kakor stranka.

Legien je v svojem otvoritvenem govoru poudarjal, kako se šikanira draždansko in sploh saško delavsko gibanje. Nadalje je opozarjal, kako se je podjetništvo silno organiziralo, kar bo

povzročilo veliko poostritev bojev med organiziranim delavstvom in podjetnjstvom. Ti boji se bodo vršili, če ne prej, tedaj, kadar preteče doba tarifnih pogodb. Brezpogojno se mora računati z dejstvom, da bo podjetništvo napadlo delavstvo s splošnim izporom, ki bo morda še obsežnejši kakor je bil švedski.

Toda strokovni kongres se ni pečal samo s pripravami za gospodarske boje. Draždanski kongres je tudi sklenil, da uvede zaeno z drugimi ljudsko zavarovanje, ki bo prosto vseh kapitalističnih dobičarskih špekulacij in katerega geslo bo napram publiki: Noben prispevek ne sme biti izgubljen! Pri zasebnih zavarovalnicah je mnogo prispevkov izgubljenih, ne samo za kapitalistovske dividende, ampak tudi v tem slučaju, ako ne more zavarovanec naprej plačati.

Da bi se proletariatu ohranilo kar največ odporne in bojne sile, v ta namen so se vršila posvetovanja o postavi za domača dela in so se označile zahteve strokovnih organizacij.

Sodrug dr. Heinemann (Berlin) je razkril v svojem izbornem poročilu o načrtu novega kazenskega zakona zvite nakane proti koristim delavskega razreda. Že dandanes stoji bojujoči proletariat pod pritiskom izjemne postave: § 153 obrtnega reda kaznuje poklicne izjave delavstva proti izdajalcem lastnega razreda, kaznuje že „razžaljenje časti“. Kakega stavkokaza z mesečnim zaporom — medtem, ko imajo vsi drugi razredi popolnoma prosto pot do poklicnih izjav. Za razžaljenje veličanstva je treba namena — za razžaljenje stavkokaza pa zadostuje že dejstvo, da se čuti stavkokaz žaljenega. In kako občutna je čast teh gospodov stavkokazov! Državno sodišče je že pogosto odločilo, da ni prepovedana straža stavkajočih. Zato pa si ve kapitalizem pomagati na drug način. Policijska oblast izda kratkomalo odredbo, da ne sme na takem kraju, kjer bi bila ob času stavke potrebna straža, nikdo postajati, in kaznuje vsakega, ki bi stal tam. In tako dalje! Toda novi načrt je še vse kaj drugega! Načrt hoče kaznovati sleherni korak delavstva v svojo obrambo in socialno razumevanje gospodov, ki so zvarili ta imenitni načrt, nam kaže kazen z ječami, prisilnimi delavnicami in kaznilnicami, s katerimi kaznimi se hoče ovirati boj delavstva proti kapitalizmu. Sicer ni mnogo upanja, da bi se ta krasni načrt prejel za postavu, toda ako bi se to res skušalo storiti, tedaj bi lahko prišlo do jako resnih dogodkov. O tem je pričala dolga debata na kongresu; vsi govorniki so označili ta načrt za največje izzivanje, ki se more storiti delavstvu.

Sodrug Umbreit, urednik glasila generalne komisije, je temeljito poročal o zavarovanju za brezposelne in o izkazu dela. Nekatera mesta so v tem oziru že nekaj storila. Ponekod pa izrabljajo meščanski krogi te naprave proti strokovnim organizacijam. Vprašanje o izkazu dela je zopet eno prvih vprašanj delavskega gibanja. Temu so v prvi vrsti vzrok podjetniki, ki so vse neljube jim osebe, voditelje delavskega gibanja in agitatorje odpuščali, o čemer sta podala žive dokaze sodrug Cohen iz Berlina in neki govornik iz ruhrskih rudnikov.

Ako omenimo šo poročilo Legienovo, da je organiziranih že 12.000 poljskih delavcev, ako poudarimo, da se je kongres izrekel z velikim navdušenjem solidarnim z bojevniki za enako volilno pravico v Prusiji: Tedaj smo podali precej jasen pregled o tem največjem delavskem parlamentu sveta. Krepko v nerazdružni edinosti,

zavedajoč se svojega cilja korakajo nemške strokovne organizacije na čelu vsemu proletarskemu gibanju.

Kako moramo delati za našo organizacijo.

Kar je starejših rudarjev, se bodo vedeli dobro spominjati, v kako silno slabih razmerah je živel delavstvo pred kakimi petindvajsetimi leti. Razredna zavest med rudarji je bila skoro popolnoma neznana, podjetnik je izkoriščal in odiral slovenskega rudarja, kolikor ga je mogel, saj si delavec ni vedel pomagati. Plača je bila sramotno nizka, delavna doba dolga. Tako je živel slovenski rudar izkoriščan, nezaveden, vdan topi veri, da se to pač ne da izpremeniti in da bo vedno trpelo tako. Toda tudi v slovenske pokrajine so planili vali socialnega gibanja, ki je tedaj že tako mogočno valovalo po Evropi. Izkoriščani slovenski rudar se je pričel otresati tiste topovdane vere, češ, da mora biti tako, pričel je umevati, da se da vse doseči, ako strnejo proletarci vsega sveta svoje vrste. Tedaj so se med slovenskimi rudarji, pričeni v Zagorju, pričele pojavljati prve stavke, ki so donesle precej uspehov, ker so navale na podjetnika nenadoma in nepripravljene. Delavstvu so ti uspehi dali novega poguma, porodila se je strokovna organizacija, ki je razmeroma jako dobro uspevala. Socializem je rodil sveže, čilo razredno gibanje.

To je bila pomlad našega razrednega in strokovnega gibanja, zato je organizacija lepo napredovala. Vendar pa je bilo mnogo vihravega in nestalnega v organizaciji. Prave poglobljene razredne zavesti še ni bilo in se tudi ni mogla razviti v tako kratkem času. To se je tudi kmalu pokazalo. Ko je minila doba pogostih stavk, deloma, ker čas ni bil primeren, deloma, ker so postali podjetniki previdnejši, se je polagoma pričelo ohlajati navdušenje za organizacijo v tistih delavcih, ki so sodili nje vrednost samo po trenutnih uspehih in niso imeli zadostne razredne zavednosti. Organizacijo so cenili in delali zanjo samo tisti rudarji, ki so bili zvesto brali delavsko časopisje in brošure ter hodili na shode in zborovanja, skratka rudarji s socialno, strokovno in politično izobrazbo. To je še dandanes jedro našega strokovnega gibanja. Ti rudarji širijo med svojimi tovariši socialistične ideje in delajo za organizacijo ter časopisje.

Toda naše stremljenje mora iti za tem da, naredimo iz slehrnega rudarja razrednozavednega strokovno organiziranega delavca in ga pritegnemo v naše vrste. To pa se bo dalo doseči le z izobrazbo in samo izobrazbo; s strokovno in politično izobrazbo. Ta pa se bo vzgojila, ako bo rudar pridno bral socialistično časopisje in socialistične knjige, ako bo hodil na shode in zborovanja. Toda ne zadostuje samo brezbrizno poslušanje govornika ali površno branje knjige in lista, treba se je vglobiti v snov ter premisliti, zakaj je tako. Treba je torej s pazno pozornostjo brati, treba je pazno poslušati govornika. Le na ta način bo spoznal slehrni rudar, zakaj mora biti organiziran, ako hoče doseči izboljšanje svojega položaja in zakaj ne sme soditi potrebe in vrednosti organizacije samo po trenutnih uspehih. Le na ta način se bo naučil slovenski rudar vztrajno delati za svojo organizacijo in le na ta način bo možno doseči trajnih uspehov.

Ako pojdemo v tem smislu na delo, ako bomo pripravili svoje tovariše do tega, da bodo pridno brali delavsko časopisje in hodili na naše shode in zborovanja, tedaj uspehi ne morejo izostati.

Nezmožnost zaslužka pri rudarjih.

Poljedelsko ministrstvo je izdalo že 1. 1905 razglas o nezmožnosti zaslužka rudarjev za delo. Ker je zadeva jako važna, hočemo ta razglas ponatisniti.

Razglas se glasi:

„Razglas c. kr. poljedelskega ministrstva od 6. januarja 1905 števil. 774/52, na vsa rudniška glavarstva z ozirom na razlago pojma „nezmožnost zaslužka“ pri rudarjih.

Da se odstranijo gotovi dvomi, ki so se porodili ob razlaganju pojma nezmožnosti rudarjev za zaslužek in ki so povzročili različno upo-

rabo postavnih in statutih določil pri bratovskih skladnicah, smatra poljedelsko ministrstvo za potrebno opozoriti c. kr. rudniško glavarstvo, da ni primerno, ako se omeji pravica do onemoglostne pokojnine na podlagi zakona o bratovskih skladnicah na tiste slučaje, v katerih dotični član bratovske skladnice lahko dokaže svojo popolno nezmožnost za delo.

Pojem nezmožnosti zaslužka (Erwerbsunfähigkeit) v smislu § 4 bratovskoskladničnega zakona se sploh ne sme istovetiti s pojmom nezmožnosti za delo (Arbeitsunfähigkeit). Za priznanje pravice do pokojnine potrebnim rudarjem (§ 210 splošne rudarske postave, § 1 bratovskoskladnične postave) odloča torej samo dejstvo nezmožnosti zaslužka. Nezmožnost zaslužka pa se mora priznati ne samo pri popolni nezmožnosti za delo, v katerem slučaju obstoji brezpogojna pravica do pokojnine, ampak priznati se mora pod okoliščinami tudi že pri obstoječi nezmožnosti za poklic, pri izgubi zmožnosti za jamsko ali kako drugo težko delo.

V smislu § 4 bratovskoskladnične postave v zvezi s § 210 splošne rudarske postave gre pri tem za to, da je dan vzročni stik med boleznijo, starostjo ali obratno nezgodo in med nezmožnostjo za poklic, kakor tudi med zadnjo in dejstvom, da je delavec potreben pomoči in da ne more uporabiti svojo moči pri rudniku. Pravica do pokojnine obstoji torej že tedaj, ako je nezmožnost za poklic povzročila, da je delavec izgubil zmožnost zaslužka in da delavec istega ne more več dobiti pri rudniku.

V navedenem smislu za zaslužek nesposobnemu rudarju pa se pokojnina ne sme odreči z utemeljevanjem, da lahko dobi pri drugih obratih posla, kajti z vstopom v poklic izven rudnika po navadi preneha bratovskoskladnično zavarovanje; namen bratovskih skladnic pa nikakor ni da se odpravijo delanezmožni delavci z rezervnim deležem ali, da sploh ničesar ne dobe, ako bratovska skladnica vsled prikritja ne izplačuje nobenega rezervnega fonda.

Navedeno nikakor ne izključuje, da se poklica nezmožnemu rudarju pokojnina, toda pod varstvom njegove pravice do pokojnine, tako dolgo ne izplača, oziroma se mu ustavi, dokler ima kak posel, ki je primeren njega močem in zmožnostim ter mu omogoči življenje.

Ta določila se sporočajo c. kr. rudniškemu okrajnemu glavarstvu z naročilom, naj delajo na to, da se v tem smislu postopa pri upokojuju od strani bratovskih skladnic dotičnega okrožja.“

Počitnice za delavce.

Doba potovanja se je pričela. Meščanski listi so vsi polni priporočil za letovišča, morske kopelji, morske vožnje itd., iz vremenskih priporočil se sklepa, kako bo poletje, na kolodvorih kar mrgoli raznih potnikov, ki prenapolnjujejo vlake. Trotje človeške družbe, ki so preživeli zimo v Italiji, Egiptu ali kje drugod na jugu, ali pa so se morda preutrudili na sijajnih velikomestnih veselicah — vsi ti se grede hladiti in okrepčati v razna letovišča. Toda tudi drugi pripadniki posedujočega razreda grede vsaj za par tednov v letovišče, v gore, na morje, da si popravijo svoje zdravje.

V zadnjih desetih letih so se letovišča pač podesetorila, vsaka prijazna vasica z zdravo lego je že skoro večje ali manjše letovišče. Vedno bolj se spoznava, koliko vrednosti je za zdravje oddih par tednov na svežem zraku; zategadelj je prišlo že v „modo“, da se preživi poleti par tednov v letovišču. Toda ne samo posedujoči razredi, tudi manjši uradniki, trgovci in drugi grede za par tednov v letovišča. Samo en razred prebivalstva je izključen od uživanja počitnic: mezdni delavci.

Res je uvedlo par podjetnikov tudi počitnice za delavce z nezmanjšanim zaslužkom. Toda to število delavcev je jako neznatno in zlasti izmed rudarjev ni bil še nikdo deležen počitnic. In krajtega delavci tudi nimajo sredstev, da bi zadostno izrabili tiste proste dni, ki so jim jako pičlo odmerjeni. Socialnopolitičen problem največje važnosti je vprašanje, kako naj bi se splošno uvedle poletne počitnice za delavce in kako naj bi se ustvarila možnost, da bi se delavci v počitnicah telesno in dušno okrepili.

Velika je vrednost počitnic z ozirom na dušno okrepitev. Kdor je navezan leto za letom,

dan za dnevno, na vedno enako delo, brez oddiha in prestanka, brez premembe, ta postane s časom dušno bolan, otožen in potr, življenje se mu zdi pusto in prazno. Par tednov počitnic v poletju, sprememba bivališča in življenja, pomeni prekinjenje vsakdanjosti in to prekinjenje vpliva na dušo tako blagodejno in jo tako okrepča, da človek zopet vse leto tja do novih počitnic čuti novo moč v sebi. Z malim se tu veliko doseže. In s splošnimi počitnicami za delavce bi se njih življenje zelo olepšalo. Dan na dan delati v zatohlem podzemlju, vsak dan devet ur kakor stroj, v slabem zraku, pred očmi nadzorstva in ob slabi plači; in doma zopet dan na dan enako življenje, dvajset, trideset, morda celo štirideset let: to je peklensko življenje, ki mora ubiti človeka, pa naj je tudi telesno zdrav. Protestantovski župnik in socialistični poslanec Paul G ö h r e — krepak in zdrav človek — je kot mlad teolog delal tri mesece v tvornici kot navaden delavec, da bi poskusil delo in življenje delavcev. Sam je priznal, da ni mogel vzdržati dalje kot tri mesece. Toda dušni občutki delavca pač ni mogel preštudirati, kajti vse kaj družega je, delati z zavestjo, da pojde tako vse življenje brez prestanka, brez oddiha. Ako bi se oddahnili delavci vsaj enkrat na leto za par tednov od tega dela: to bi bilo kakor solnčni žarek v temno življenje proletariata.

Moderni delavec nima nobenega tedna v letu, ki ga porabil samo zase, da bi zaživel svoje lastno življenje. Od prve mladosti, ko še ni imel otroških let popolnoma za sabo, pozna samo delo. Seveda se morajo zahtevati počitnice s stališča telesnega zdravja, toda tudi vprašanje o duševnem zdravju igra tu veliko vlogo.

Samoposebi umevno je vprašanje o počitnicah za delavca tudi mezno vprašanje. Le malokateri delavec si bo mogel prihraniti toliko denarja, da bi prepotoval počitnice, ki bi mu jih morda dovolil podjetnik. Toda kaj se tu lahko vse stori, priča Angleška. Na Angleškem imajo delavci en teden ali deset dni počitnic in sicer o božiču ali pa kak drugi čas v letu. V okraju Oldham plačajo delavci in podjetniki določeno svoto v svojo blagajno in to svoto potem dvignejo, kadar pridejo počitnice. Tovarne se v soboto zapro in se odpro šele po preteku enega tedna. Vsi delavci grede na morje. Te počitnice so določene po pogodbi med podjetniškimi in delavskimi organizacijami. Leta 1908. se je samo v Oldhanu porabilo okrog štiri milijone kron. Zelo veliko morskih kopališč je urejeno nalašč samo za delavce. Tudi v Ameriki se vedno bolj uveljavljajo poletne počitnice za delavce.

Možno je torej, da se že zdaj uvedejo za delavce poletne počitnice. Nekateri podjetniki so to že storili. Začetek je torej že tu, dokaz, da se da stvar izvesti. Seveda večina podjetnikov ne bo hotela uvesti počitnic prostovoljno, delavci si jih bodo morali šele priboriti po težkih bojih. Toda potrebuje še marsikaj za počitnice delavcev: organizacija cenega bivanja na morju, v gorah, v letoviščih in drugod. Ustanoviti bi se morale posebne blagajne za počitnice. To je še precej neobdelana njiva za povzdigo delavskega položaja; poleg krajšega delovnega časa in večjih plač bodo morali delavci predvsem zahtevati, da se jim dovolijo in omogočijo enkrat v letu počitnice.

Boj proletariata.

Proletarsko gibanje, ki se razprostira čez vse dežele in ki dobiva v vseh državah vedno večjo moč, rabi za svoj razvoj raznih predpogojev. Prvi predpogoj so seveda dalavci. Za to kapitalizem, ki rodi proletariat in vedno bolj množi njega vrste, tako da tvori proletariat vedno večji del vsega ljudstva. Nadalje morajo biti delavci zmožni za organizacijo. Tudi za to skrbi gospodarski razvoj, ki spravi delavstvo v velikih množinah skupaj, kjer se tem lažje udejstvuje organizacija.

Kljub temu socialistično gibanje ne napreduje tako naglo, kakor žele neumorno delujoči sodrugi. Vsak agitator bo vedel mnogo povedati o trudu, ki ga velja pridobitev novih strokovnih in strankinih članov. In vendar je socializem nekaj samoposebi umevnega in preprostega, zlasti še za delavca, da vedno osupnemo, ako vidimo toliko delavcev brezbriznih do socialne demokra-

cije ali celo nasprotnih. Toda tudi tu se kaže vpliv kapitalizma. Kajti kapitalizem rodi pogoj za ta žalostni, pojav: nezavednost ljudi. Nezavednost je tisti činitelj, ki najbolj ovira napredek proletariata. Kapitalistični družabni red temelji na dejstvu, da imajo samo posedujoči razredi pravico de blagrov tega sveta. Blagri tega sveta pa niso samo gospodarske vrednosti in delovna sredstva. Razredi, ki so lastniki zemljišč, tvornic in rudnikov, imajo v svoji oblasti tudi umetnost in znanost. Sicer so vrata do umetnosti in znanosti odprta vsem ljudem, toda ta svoboda ni nič več vredna kakor svoboda, da lahko postaneš milijonar. Tudi to je človeku popolnoma prosto dano, da postane milijonar, toda kaj mu pomaga ta prostost! Končno ima tudi vsak človek svobodo, da umrje lakote; ta svoboda se uporablja v današnji kapitalistični družbi jako pogosto. Prav tako je tudi z znanostjo. Le malo proletarskih otrok pride v svetišča znanosti, kajti proletarec nima sredstev. Kapitalizem prisili otroke neposedujočih razredov v svojo službo komaj da so se jim moči nekoliko razvile. Ker plača komaj zadostuje, da si kupi delavec življenjskih potrebščin, zato mora neprenehoma delati in pač nima dovolj časa, da bi se mogel zadostno posvetiti znanosti.

Tako ima proletarijat prav tako malo dostopa do temeljite izobrazbe kakor do drugih blagrov. Vse to se bo izboljšalo šele tedaj, kadar se bo uresničila socialistična družba in bo dala delavstvu dovolj časa in sredstev, da se izobražuje.

Toda napačno bi bilo, ako bi opustili sleherno izobraževalno delo, kajti izobrazba je važno orožje v boju, ki se bo končal s tem, da si družba pravično razdeli zaklade tega sveta. Nekoliko nam pomaga pri izobraževalnem delu tudi država, ker uči svoje državljane abecede in računanja, kajti brati vendar mora znati državljan, kako naj sicer razume postave? Moderna tehnika in moderni militarizem zahtevata ljudij, ki znajo vsaj brati, pisati in računati. Za to mora skrbeti država. Skrbi pa zelo slabo. Še je v Avstriji nad pet milijonov ljudi, ki ne znajo zapisati svojega imena. Še je na tisoča občin, ki nimajo lastnega šolskega poslopja. Vojašnic pa je seveda dovolj. Še slabše pa je s šolami, ki so namenjene izključno delavstvu, z nadaljevalnimi šolami. Polovica vseh obrtnih učencev ne more obiskovati nikake šole. Za bojne ladje in topove rabi država ves denar, od izdatkov za nadaljevalne šole je črtala letos 15 odstotkov: v stoletju znanosti! En dridnavt stane več, kakor izda država v enem letu za ljudske, srednje in strokovne šole!

Nemožno je, da bi se dalo s samopomočjo popraviti to, kar zanemari država. Za to manjka socialni demokraciji denarja, delavstvu pa časa. Toda to nas mora le še bolj izpodbuditi, da delamo za gospodarsko osvobojenje proletariata, kajti z dnem gospodarskega osvobojenja bo zasinil tudi dan ko bo vsem ljudem odprta pot do izobrazbe in kulture. Za ta boj pa je potrebna izobrazba. Marsikdo seveda misli, da za politiko ni treba izobrazbe in da zadostuje že dober jezik. Mi socijani demokrati smo pa drugega mnenja. Proletariat hoče vreči današnji družabni red in je tudi poklican za to, zato pa mora spoznati temelje današnje družbe, zavedati se mora, kako naj uveljavi svoje sile in katero pot naj hodi. Treba je torej socialističnega spoznanja socialističnega vzgojevalnega dela!

Marsikomu se ravno to ne zdi dovolj zanimivo. Toda pomisliti je treba, da se bomo tem bolje in uspešneje bojevali, čem natančneje bomo poznali svojega nasprotnika. Čem zavednejši, čem bolj izobraženi in prepričani bojevniki, tem požrtvovalnejši bodo tudi. Iz zavednosti pa se bo rodila tudi vera v zmago in pa vera v zmago in ta vera nas bo izpodbujala, da bomo delali vse čvrsteje in neutrudno. Treba je torej predvsem izobraževati duha, kolikor nam je možno v sedanjih razmerah. Saj vidimo, kako uporabljajo gospodujoči razredi vse mogoče metode, da bi odvrnili delavce od socialne demokracije in jih tako vzgojili za izdajalce lastnega razreda. Skrbimo, da se jim njih nakane ponesrečijo! Širimo med delavstvom socialistično izobrazbo, razširjamo socialistične liste in tiskovine! Ako bomo storili v tem oziru svojo dolžnost, tedaj se bo proletarijat zavedel, da mora strniti vse svoje vrste za boj proti kapitalizmu in zmagal bo razrednozavedni proletarijat!

Strokovni pregled.

s Proti tretjemu milijonu. Na kongresu delavskih strokovnih organizacij v Draždanih (Dresden) je nemška generalna komisija priobčila izvestje o perijodi od junija l. 1908. do maja 1911, iz katerega posnemamo sledeče:

Bili so to burni časi zadnja tri leta. Samo na kratko nam je mogoče izvesti o tem, kaj je moralo delavstvo v tej perijodi vse prestati in kako se je moralo boriti. Financijalna reforma zakona o delavskih zbornicah, ureditev hišnega (domačega) dela, novela obrtnega zakona, predlog za zakon o predavanju za delo, red za državno zavarovanje; za tem več notranje naravi: odnošaj strok napram zadrugam, ureditev proslave l. maja in mnogo druge stvari, a na koncu delavstvu neprijateljska družba, epizoda sodelovanja na mednarodni higijenski izložbi — to ji je bila vrsta zadač, ki jih je bilo treba izvesti na splošno zadovoljstvo, v kolikor so to sile dopuščale.

Je-li terorizem podjetnikov in je-li socialno-politična zaostalost in šikaniranje delavcev po vladi bilo v stanu ovirati delo strokovnih organizacij? Ne, trikrat ne! Zmagozavestnost je tirala mase naprej, zmiraj večja, zmiraj jačja je bila njena sila in število njenih pripadnikov! Ze koncem leta 1910. je bilo 2,128.021, dočim je danes 2,200.000 članov.

V letu 1891. še neznamenita skupina, ki je morala po vrhu še prenašati vso težo protisocialističnega zakoma, stopila je danes v tretji milijon!

Razvoj od one dobe prikazujejo sledeče številke:

Leta	Povprečno vsakoletno stanje članov	
1891	277.659	
1895	259.175	
1900	680.427	
1905	1,344.803	
1910	2,017.013	
1910 (ob koncu)	2,128.021	
1911 (v maju)	okroglo 2,200.000	

Leta	Dohodki:	Izdatki:
1891	1,116.588	1,606.534
1895	3,036.803	2,488.015
1900	9,454.075	8,088.021
1905	27,812.157	25,024.234
1910	64,372.176	57,926.566

Leta	Premoženje
1891	425.845
1895	1,640.437
1900	7,745.902
1905	19,635.850
1910	52,575.505

To je en del silnega razvoja, ki ga je doživelo delavsko gibanje na Nemškem. In trud ni bil zaman. Pomoč, ki so jo prinesle nemškemu proletarcu njegove strokovne organizacije, šteje na milijone ur skrajšanega delavnega časa; v gospodarsko slabih časih so ga obvarovale največje bede in lakote, a o njegovih borbah so mu podajale finančne moči.

Od leta 1900 izplačale so strokovne organizacije vsega 45,768.718 mark na podporah brezposelnikom, a tu še niso vštete podpore za potujoče delavce, bolnike, onemogle in umrle.

Za boje — stavke in izpore — so izdale organizacije od leta 1900:

1900	2,625.642 mark
1901	1,878.792 "
1902	1,930.329 "
1903	4,529.672 "
1904	5,869.519 "
1906	13,748.412 "
1907	13,196.353 "
1908	4,819.399 "
1909	6,904.431 "
1910	19,068.962 "

Leto 1910 s svojimi velikimi boji, progoni itd. je našlo strokovne organizacije pripravljene! A tako naj bode in mora biti tudi vbodoče!

Delavske organizacije si ne bodo dale ničesar odvzeti od onega, kar so si s težkim trudom in z muko osvojili. A zdaj treba še tretji milijon popolniti iz vrst neorganiziranega proletariata.

Slovenski delavec, zlasti pa slovenski rudar! Prečitaj in premisli te številke, ki povedo več nego sto navdušenih govorov! Morda te bo zgled nemških tvojih sotrpinov ojunacil, da se boš tudi ti malo bolj pobrigal za svojo strokovno organizacijo!

s Nov slovenski strokovni list. Strokovno gibanje slovenskega delavstva gre krepko naprej. Svoj lastni strokovni list imajo rudarji, železničarji, peki, tobačni delavci in zdaj so ga dobili tudi stavbinski delavci. Dne 14. julija je namreč izšla v Trstu prva številka „Stavbinskega Delavca“. List bo izhajal vsak drugi četrtek. Pozdravljen naš novi sobojevnik za osvobojenje delavstva od izkoriščajočega kapitalizma!

s Izporna strast. V nekaterih krajih s strojno industrijo Turingije (Nemčija), kjer je podjetništvo posebno izkoriščevalno in bojaželjno, je prišlo med delavci in podjetniki do razporov. To se zgodi marsikje in ni nič posebnega. Stvar pa je zanimiva radi tega, ker so podjetniki strojne industrije takoj pričeli pretiti z izporom. Izdali so

namreč izjavo, da bodo takoj zaprli vse tovarne, ako se delavci ne poravnajo. Blaznost tega podjetniškega početja se kaže zlasti v dejstvu, da je pri tistih razporih udeleženih samo 100 delavcev! Radi 100 delavcev hočejo torej izkoriščevalci izpreti okolo 40.000 delavcev! Seveda se objesno podjetništvo silno moti, ako misli s takimi pretinjami ustrahovati delavstvo. Gospoda bo s svojimi prešernimi pretinjami dosegla ravno nasprotno. Delavci pristopajo namreč v velikem številu k Zvezi nemških kovinarjev.

s Finance nemških strokovnih organizacij. Zanimiv vpogled v razmerje moči treh strokovnih smeri na Nemškem nudijo letna poročila za leto 1910. Podatki so ti-le:

	Socialistične organizacije	Klerikalne organizacije	Organizacije Hirsch-Duncker	Skupaj
Dohodki	64,372.176	5,490.000	2,926.693	148,532.869
Izdatki	57,926.566	4,916.000	2,816.731	65,659.297
a) za stavke	19,068.972	1,239.500	339.926	20,648.398
b) za podpore	30,000.000	1,039.519	1,068.528	32,108.047
Stanje blagajn	52,575.505	6,113.710	2,001.074	60,690.289

Te številke jasno kažejo, da je ogromna večina delavstva organizirana v svobodnih delavskih organizacijah, ki stoje na stališču, naj se delavstvo organizira brez ozira na narodnost in vero in samo z ozirom na razrednost. Kdor si delavec, kdor si izkoriščan od kapitalizma pa si želiš iz bede in krivice do blagostanja in pravice — v naše vrste! To je geslo teh organizacij. Ako uvažujemo, da imajo klerikalne organizacije za sabo vso duhovščino, ves vpliv cerkev, in da kljub temu ne morejo priti do nikakega večjega pomena, tedaj lahko rečemo, da ima klerikalizem med delavstvom veliko smolo. Socialistične organizacije so porabile od svojih dohodkov 33 odstotkov za stavke in 52 odstotkov za podpore, klerikalne pa samo 25 odstotkov za stavke in 21 odstotkov za podpore, organizacije sistema Hirsch-Duncker 12 odstotkov za stavke in 37 odstotkov za podpore. Številke govore jasno!

s Napadalci koalicijske pravice kot teroristi. Lepo se kaže kapitalistična poštenost v boju proti koalicijski pravici. Z bičem lakote oropajo delavce državljskih pravic, marsikaterega delavca s silo odtrgajo od organizacije — nato pa še hočejo od države izjemnih postav, ki naj bi jih branile pred „terorizmom“ delavstva. „Terorizem“ delavstva imenujejo namreč ti izkoriščevalci, ako se delavci organizirajo ter si skušajo izboljšati svoj življenjski položaj s tem, da zahtevajo od podjetnika boljših plač in krajšega delavnega časa, do česar imajo tudi popolno pravico! Ako zaveden delavec stavkokaza samo pisano pogleda, tedaj že zakriči vsa izkoriščevalna družba o terorizmu in zahteva, naj se delavec vtakne v ječo. Toda nobena oblast se ne zgane, ako podjetniki prete stavkujočim in jih oškodujejo! Kaj si vse podjetniki dovole v tem oziru, o tem samo par primerov! V neki tovarni za stroje je izbruhnila stavka in zveza industrijcev v Turingiji je poslala vsem svojim članom takoj črno listo, ki je obsezala natančne podatke o stavkujočih s sledečo pripombo: „Na podlagi naših pravil želimo, da se imenovani delavci ne sprejmejo v delo.“ Neka druga okrožnica imenovane organizacije se ozira na razpor v nekem drugem okraju. Našteta je cela vrsta obratov z delavci, ki so te obrate zapustili; obenem je pripisana pripomba, da se imenovani delavci ne smejo nikjer drugje sprejeti v delo kakor v imenovanih obratih. S tem se hočejo delavci prisiliti, da se izroče izkoriščajočemu podjetniku na milost in nemilost. Tako nesramnost uganjajo ti izkoriščevalci z delavstvom! Potem pa si dovole še drznost, da kriče po izjemnih postavah proti delavcem!

Dopisi.

d Klisovec pri Zagorju. Zadnje nedeljo smo imeli v gostilni pri g. Grčarju dobro obiskan shod, na katerem sta govorila sodrug Čobal in sodrug Mrak, prvi o političnem položaju, drugi o važnosti organizacije in delavskega časopisja. Na shodu je vladalo tako za organizacijo kakor za naš delavski dnevnik veliko navdušenje. Ali glejte, sodrugi, da ne ostane samo pri navdušenju, temveč pojdemo na delo od moža do moža. Ojačimo našo strokovno organizacijo in z njo vred razširjajmo po možnosti našega „Rudarja“, vzporedno s tem pa delujmo vztrajno in marljivo tudi za razširjanje našega političnega lista. Ne samo dolžnost, ampak naravnost interes slehernega delavca je, da je naročnik na naš delavski dnevnik „Zarja“. Torej na delo, sodrug!

d Kotredež. Razmere pri našem rudniku so neznosne. Gospod obratni vodja Hinek se briga za vse druge stvari, samo za tiste ne, ki spadajo v njegovo področje. Delavce priganjati in sekirati, to ta fini gospod dobro razume; da bi se pa pobrigal za varnost v jami, mu je pa deveta briga. Raditega so tudi nezdgođe na dnevnem redu. Dne 21. julija se je zopet zgodila težka nezdgođa. Kopač Matija Dolar je šel po rovu št. 2; ker pa na lestvi ni bilo klina, mu je zmanjkalo tal pod nogami ter je padel skozi rov. Vsled padca je dobil kilo in so ga morali prepeljati v ljubljansko bolnico. Skrajni čas je že,

da se napravi konec večnim nezgodam v našem rudniku. Ali misli gospod Hinek, da je rudar samo zato, da se izkorišča in gara, za plačilo pa si bo še svoje zdravje kvaril? Slavni rudniški urad ljubljanski, kje si?

— **Ljudski shod v Idriji.** V nedeljo, dne 16. julija je bil pod predsedstvom idrijskega župana sodr. S t r a v s a **Ljudski shod** na katerem je poročal sodr. M r a k o političnem položaju. Namen predčasne razpustitve drž. zbora je bil znižanje števila socialno demokratičnih poslancev, da bi vlada, izbeževši se neljube socialistične opozicije, lahko nadaljevala svojo protiljudsko politiko in da bi kapitalistične meščanske stranke pokopale razne delavstvu koristne zakone, pred vsem pa, da bi ali poslabšali ali pa popolnoma uničili **socialno zavarovanje**. Zelja vlade in vladnih strank je, da bi se zlomila moč socialno demokratične opozicije, se sicer ni izpolnila, ali kljub temu se sovražniki socialnega zavarovanja trudijo na vse mogoče načine, da bi pokopali in zavlekli rešitev tega važnega vprašanja. Vlada gre tem delavskim sovražnikom na roke s tem, da zopet postavlja na prvo mesto takozvane „državne potrebščine“, kakor davčno predlogo, brambno reformo itd., socialno zavarovanje pa odrija. Ali ljudstvo bo stalo na straži, čuvajoč svoje pravice, in bo od predstojnikov države z vso odločnostjo zahtevalo da d a d o v e n d a r e n k r a t d e l a v s t v u, k a r j e d e l a v s k e g a. Mi kot delavci smatramo za prvo nalogo sedanjega parlamenta **uzakonitev socialnega zavarovanja**. Za Mrakom je govoril sodr. S t r a v s, ki je posebno osvetlil dvoletno ulogo naših klerikalcev, ki so rešitev socialnega zavarovanja v starem parlamentu s svojo brezmišelnostjo obstrukcijo sami preprečili, sedaj ima drzno čelo, da se s svojimi zakotnimi shodiči igravajo za prve prijatelje in zagovornike te delavske zahteve. Predložil je resolucijo, ki protestira proti omahovanju vlade v zadevi socialnega zavarovanja in ki zahteva od vlade, da ne glede na spletkarjenje kapitalističnih krogov nemudoma reši to delavsko zahtevo. Resolucija je bila z velikim navdušenjem sprejeta, na kar je sodr. Štraus zaključil imponenten shod.

Razne stvari.

r **Državni zbor.** Novoizvoljeni državni zbor se je torej sešel. Že takoj v začetku je prišlo do burnih prizorov med socialnimi demokrati in nemškimi nacionalci. Socialni demokrati so predlagali, naj se postavi za prvo točko dnevnega reda vprašanje o draginji mesa. Vlada je namreč zopet pokazala svojo mržnjo do delavskega razreda, da je prepovedala uvoz argentinskega mesa. Nemški nacionalci pa so v novem parlamentu najvnetejši zagovorniki kapitalizma, kar ni prav nič čudno, saj so bili marsikje izvoljeni samo s pomočjo kapitalističnega pritiska in denarja. Zategodelj so ti kapitalistični bojovníki vneto nastopili proti socialnodemokratičnemu predlogu, naj se postavi vprašanje o draginji mesa kot prva točka na dnevni red ter so si dovolili celo drznost, da so imenovali socialističen predlog demagoški. Med socialisti je vsled tega nesramnega očitavanja zavrelo; tudi galerija je burno protestirala proti nemškemu nacionalcem. Predlog socialistov je propadel ter bo prišel šele kot druga točka na vrsto. Socialni demokrati so vložili že celo vrsto predlogov v korist delavstva. Zlasti mnogo je predlogov, ki se nanašajo na rudarje. Ti predlogi so: za zavarovanje rudarjev, zaradi postave rudarskih nadzornikov, zaradi varstva rudarskih zaupnikov pred odpuščanjem iz dela, zaradi izplačevanja, zaradi uvedbe osemurnega delovnega časa v rudnikih, zaradi zaposlenja žen in mladih delavcev v rudnikih. O teh predlogih bomo še podrobneje poročali.

r **Nesreče v rudniku.** V Trbovljah so ponesrečili trije rudarji na različni način. Franceta Groznika je povozil voz, ki služi za izvažanje nakopanega premoga in mu zdrobil par reber. Ivanu Cedarju pa je padel del strehe na hrbet in ga hudo poškodoval, dočim je paznik Rudolf Jarc zgrabil tako nerodno za dvigalno motovilo, da mu je desno roko popolnoma zdrobilo. Vse tri ranjence so odpeljali v rudniško bolnico.

r **Statistika za uboge na duhu.** Kakšno „duševno“ hrano dajejo klerikalci svojim ubogim čitateljem, kaže sledeči primer. Neki jezuit objavlja v listu „Journal d' Alsace Lorraine“ sledečo tepčarijo: „Vsak dan napravimo 10 grehov, to je na leto 3650, okroglo 3000. V dvajsetih letih 60.000 grehov. Recimo, da umijejo molitve in miloščine polovico grehov. Tedaj ostane še 30.000 grehov, za katere imamo trpeti v vicah. Ena ura v ognju vic umije po en greh. Torej se lahko izračuna, da prebije vsak verni katoličan po 3 leta, 3 mesece in 15 dni na tem mestu bolečin.“ Kje smo še, če se ljudje še vedno lahko krmijo s takimi „nauki“.

r **All je 8urni delovnik izvedljiv?** Ob priliki zborovanja mednarodne zveze stavbinskih delodajalcev, ki se je vršilo letošnjo zimo v Bruslju, je dejal angleški zastopnik angleških podjetnikov: Angleški stavbinski podjetniki so na zahtevo svojih delavcev vpeljali 8urni delovni čas, pri tem so pa doznali, da je postalo delo mnogo intenzivnejše, tako da je plača delavcev ostala ravno tako visoka kakor poprej. Nadalje je rekel, da so podjetniki z vpeljavo 8urnega delovnika popolnoma zadovoljni, ker so se prepričali, da imajo delavci veliko veselja do dela, ako je delovni čas krajši. Naši podjetniki so seveda drugega mnenja, posebno kadar gre za delavce, sami pa ne delajo najrajši nič.

r **Družabni red po „božji volji“.** Nedavno je izšla statistika, ki kaže, da je leta 1910 na Angleškem umrlo 119 ljudi od glada, 54 v Londonu. Na drugi strani pa je po izjavi ministra Lojd-Džordža na Angleškem 103.000 oseb, ki imajo nad 120.000 kron letnih dohodkov. Dvajset angleških trgovcev ima nad en milijon kron letnih dohodkov in še veliko več imajo vojvode in lordi. Anglija je, kakor znano, zelo pobožna dežela: praznik se natančno posvečuje, ampak glad krščanskega bližnika je sitemu normalnemu kristjanu deseta briga. Svoje krščanstvo ima, ki se kaj lepo sklada z malikovanjem mamona; ni jim do tega, da bi po svetopisemskem receptu z dobrimi deli si prislužili nebeško kraljestvo. Bogatini žvižgajo na nebesa onkraj groba in imajo rajje nebesa na zemlji... V tem naj bi jih tudi siromaki posnemali in naj bi polagali večjo važnost na zemeljske dobrote, kot da se tolažijo z dvomljivim plačilom onkraj groba. Boljše: drži ga, kot lovi ga!

r **Za odmor!** Izšla je zbirka poučnih in zabavnih del, a cena je knjigi, tiskani v latinici, 50 vinarjev. Ta knjiga je tiskana v latinici in obsega 250 strani in vsebuje 30 poučnih, 14 zabavnih in 4 šaljiva berila, nadalje 10 črtic, 25 raznovrstnih pesmi in eno dramo ter okoli 60 prigodnih slik in vinjet. S cirilico tiskano, stane isto delo 40 vinarjev, a ima 190 strani s 25 poučnimi, 10 zabavnimi in 4 šaljivimi berili, s 6 črticami, 20 pesnimi, z eno dramo in 55 slikami. Knjigo priporočamo vsakemu sodrugu, ki zna hrvatsko oziroma srbsko, tembolj, ker je cena jako nizka. Naročbe sprejema „Naša Snaga“, Zagreb, Ilica 55. — Za poštnino je treba poslati za en iztis 20 vin., 2 ali 3 iztise 30 vin., za 4 do 15 iztisov 60 vinarjev.

r **„Klelija“**, roman od Giuseppe Garibaldija je ravnokar vezan in stane 2 K 50 v, a s poštnino 20 v več. Naročbe je pošiljati na naslov: Naklada „Luč“, Zagreb, Ilica 55. — Kolporterji imajo znaten popust.

Posestvo na prodaj.

Hiša s tremi sobami, prostorna kovačnica in klet. Hlev, skedenj in klet. Vse to je dobro ohranjeno in krito z opeko. Velik sadni vrt s travnikom, njive in gozd. Ob hiši se ovija velika in lepa vinska trta. Posestvo se ceni na 6000 K, sicer pa po dogovoru! Celo zemljišče leži ob deželni cesti, ki pelje od Radeč na Krško.

Anton Šober

posestnik in kovač, Vrbovo, pošta Radeče, Dolenjsko.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

se priporoča svojim članom za nakupovanje vseh življenskih potrebščin kakor tudi manufakturnega blaga po najnižjih cenah.

Občno konsumno društvo v Idriji

priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Pridite in kupujte, kajti v lastni prodajalnici ste najbolje in najcenejše postreženi!

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

Izdelovanje drož.

Edina narodna tvrdka te stroke opremljena z najnovejšimi stroji. Gospode pekarje, molarje in trgovce vabim, da poskusijo drože domačega izdelka. Od štirih kilogramov naprej pošiljam po pošti franko.

Prva ljubljanska izdelovalnica žitnih drož.

Maks Zalokar,
Ljubljana.

Konsumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo specerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

Priporočamo našim **KOLINSKO CIKORIJO!**
 -- gospodinjam --
 iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani.

Izdajatelj in zalagatelj Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.